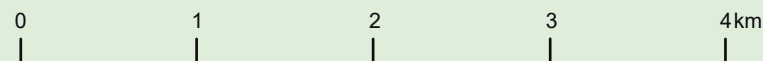

Parc Natural
de les Capçaleres
del Ter i del Freser

ARQUEORUTES itineraris d'interès arqueològic

Fonts cartografia

Institut Cartogràfic de Catalunya
Generalitat de Catalunya
Grup d'Investigació en Arqueologia del Paisatge-ICAP

Crèdits

Textos i fotografies: Grup d'Investigació en Arqueologia del Paisatge-ICAP
Disseny i maquetació: Pau Olmos i Albert Vila

ARQUEORUTES

Descobreix el patrimoni del Parc

El Parc de les Capçaleres del Ter i del Freser disposa d'un ric patrimoni arqueològic relacionat principalment amb la ramaderia i la transhumància, que va estar en ús fins a mitjans del segle XX, però que avui en dia és molt desconegut pel gran públic.

Entre 2010 i 2017 un equip d'arqueòlegs del Grup d'Investigació en Arqueologia del Paisatge (GIAP) de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica ha realitzat campanyes anuals d'excavacions i prospeccions al Parc, que han posat en evidència la important antropització d'aquestes valls pirinenques des de la prehistòria (IV-III mil·lenni aC) fins a l'època contemporània. Les bones pastures i la facilitat d'accés a punts d'aigua van permetre l'establiment de comunitats ramaderes des del neolític, i fins ara s'han documentat més de 400 estructures arqueològiques, com ara orris, cabanes, jaces, tancats i munyidores.

La llarga ocupació humana de la zona ha pogut ser concretada pels arqueòlegs del GIAP en quatre grans fases: el període neolític, en què s'implanten les primeres comunitats ramaderes a l'àrea de la Coma de l'Embut i la Coma del Freser; l'època romana, quan aquestes valls estarien sota l'àrea d'influència de les poblacions ceretanes i de la ciutat romana de Llivia; l'època tardoantiga i alt-medieval (segles VI-XI), en què es tenen les primeres evidències arqueològiques de ramaderia transhumant de llarg recorregut entre la plana litoral i la muntanya; i finalment l'època moderna (segles XVI-XVIII), quan s'evidencia una intensificació de les activitats ramaderes a les valls de Núria i del Freser.

ARQUEORUTES

Codi	Nom	Tipus	Distància	Desnivell	Temps*	Punts d'interès
 1	Ruta per la Coma del Forat de l'Embut		1,3 km	240 m	1 h	
 2	Ruta per la Coma de Gombrén i Fontalba		4,2 km	410 m	2 h	
 3	Ruta per la Coma del Clot		3,2 km	300 m	2 h	
 4	Ruta per la Coma de Noucreus		2,5 km	340 m	2 h	
 5	Vall de la Coma de Vaca		5,2 km	530 m	3 h	
 6	Vall del Freser		6,8 km	530 m	3 h	
 7	Fonts del Freser		2,9 km	380 m	2 h	

Tipus: Circular Lineal

* Els temps són orientatius i dependran de l'estat de forma de cadascú

ELEMENTS D'INTERÈS ARQUEOLÒGIC

- Cova del Forat de l'Embut:** galeria de 30 metres de profunditat d'origen càrstic situada a prop del camí habitual d'accés al Puigmal des de Núria, passant per la Coma de l'Embut. Les excavacions realitzades per arqueòlegs de l'ICAC i de l'IPHES han evidenciat l'ocupació de la cova durant el neolític (Vè-III mil·lenni aC), l'ocupació més antiga documentada fins al moment a tot el Parc.
- Espai ramader de la Coma de l'Embut:** conjunt ramader format per dos tancats i una cabana de cronologia moderna (segles XV-XVI) instal·lats sobre una ocupació a l'aire obert del neolític final (III mil·lenni aC).
- Coma de Gombrén:** es pot apreciar un conjunt d'estructures (cabanes, tancats, orris) distribuïts en terrasses en bon estat de conservació que posen en evidència la importància ramadera d'aquesta coma al llarg de la història (almenys des de l'època romana), gràcies a l'accés a bones pastures i punts d'aigua.
- Fontalba:** gran conjunt ramader d'època moderna situat a la part baixa de la collada de Fontalba format per un gran tancat rectangular d'uns 28 metres d'amplada en bon estat de conservació; i un orri format per una cabana, dos tancats adossats de forma arrodonida i una munyidora.
- Dou de Fontalba:** a la zona central sota el roc de la Dou es conserva un gran conjunt ramader, que demostra la importància de l'ocupació d'aquest espai des d'època baiximperial romana (segles III-IV), així com l'expansió ramadera altmedieval datada a partir del segle IX. Es van poder documentar també nivells de circulació d'època romana que mostren l'interès del sector i la via com a ruta de trànsit.
- Orri de la Coma del Clot:** orri d'època moderna (segles XV-XVI) situat en un replà del vessant, al sud del Pic de l'Àliga. Es tracta del conjunt més gran conservat a la vall de Núria per la producció de formatge en època moderna i demostra la importància d'aquesta activitat a Núria en èpoques recents.
- Jaça de les Pedrisses:** gran espai ramader format per un conjunt de tancats i cabanes situades al vessant amb un fort pendent que ha malmès la conservació de les restes. Les estructures se situen pocs metres sota l'actual camí dels Enginyers entre Núria i Coma de Vaca.
- Coma de Noucreus:** espai ramader medieval (segle XI) situat al vessant, a la zona de confluència entre els torrents de Noucreus i de Noufonts, format per un abric, un tancat i una gran cabana.
- Jaça de Noucreus:** a la vora del camí de Noucreus trobem una gran jaça de 30 metres d'amplada situada al peu de la tartera. Aquestes estructures pertanyen un gran espai ramader format per un conjunt de 13 estructures, tancats i cabanes en diferent estat de conservació, d'una cronologia moderna-contemporània.
- Jaça de Dalt:** conjunt format per quatre cabanes amb una mateixa orientació est, que formen part d'una gran jaça situada en un replà del fons de vall de Coma de Vaca.
- Coma de Vaca:** tancat de grans dimensions (uns 450 m² de superfície) en perfecte estat de conservació situat en un replà a l'inici de la vall del torrent de Coma de Vaca. Conserva l'alçada completa del mur, de 1,4 m, amb blocs de coronament grans i aixecament de l'estructura amb aparell més petit.
- Jaça de Coma de Vaca:** conjunt ramader situat en un replà directament sobre la tartera format per una gran tancat pel bestiar d'uns 3000 m², molt ben conservada en la part oriental i septentrional amb una elevació de murs d'un metre aproximadament, a la qual s'associen tres cabanes en pedra seca i coberta en falsa volta en perfecte estat de conservació.
- Agrupació de tancats i cabana de Coma de Vaca:** agrupació de tancats d'entre 15 i 25 m² situats al peu de la tartera, adossats els uns amb els altres. A pocs metres dels tancats trobem una cabana construïda en pedra seca de forma rectangular amb una superfície d'uns 20 m² (5 x 4 metres) construïda amb grans blocs directament sobre el substrat morrènic, l'origen de la qual se situa durant el Neolític, però on el més destacat és la seva ocupació en època romana (segles I-II dC).

Glossari:

Ori: Espai ramader especialitzat dedicat a l'elaboració del formatge, format per un o més tancats pel bestiar, munyidores, cabanes i caves per a la maduració del formatge.

Jaça: Lloc de muntanya tancat on es recull el bestiar que pastura a la muntanya

Munyidora: Corredor fet amb pedra seca on es disposa el bestiar per a munyir-lo

Cabana: Construcció rústica de petites dimensions de pedra seca que servia de vivenda per al pastor

Abric: Refugi per al pastor o el ramat aprofitant una bauma natural i que pot estar posteriorment delimitat amb un tancat de pedra seca

Mullera: Zona d'aiguamolls on s'acumula la torba gràcies a la nombrosa presència de molles o hebes hidròfiles

parcsnaturals.gencat.cat/ter-freser
pnterfreser.tes@gencat.cat

PNterfreser

pnterfreser

Edita

ICRPG
INSTITUT CATALÀ DE RECERCA I INNOVACIÓ TECNOLÒGICA

ICAC
INSTITUT CATALÀ D'ARQUEOLOGIA CLÀSSICA

Generalitat de Catalunya

Parc Natural de les Capçaleres del Ter i del Freser